

Otthon a múzeumban

Dr. Kürti Béla

Szegedinek 1967. szeptember 15-étől számítom magam, attól a pillanattól kezdve, hogy a bölcsészkar dékán kézfogásával egyetemi polgárrá avatott. A múzeumnak is otthont adó épületet a Somogyi-könyvtár révén ismerem meg, ahová már szeptemberben beiratkoztam. A múzeumi kiállításokat első ízben októberben, Gazdapusztai Gyula régészeti szemináriumának hallgatójaként néztem meg. A bejáratnál az ószentiváni in situ sír fogadott, a díszteremben akkor még a nagy természetrajzi kiállítás, a város felőli két teremben a néprajzi kiállítást állt. A Tisza-felőli oldalon az igazgatói irodákkal szemben az azóta lebontott és soha nem pótolta irodalmi kiállításban Mikszáth, Gárdonyi, Tömörkény kézírását silabizálhattuk (Móráét meg se próbáltam elolvasni), Radnóti és József Attila szegedi éveiről tájékozódhattunk. A régészeti kiállítás az akkor klasszikusnak tartott rendszerben épült fel: a Kőrös-csoport puttonyedényétől kezdődően a kömpöci bográccsal bezárólag igyekezett bemutatni a szűkebb táj történetét a neolitikumtól az Árpád-korig, egyidejűleg különféle rajzok és képek segítségével nagyobb történelmi horizontba beillesztve. Hazudnék, ha azt állítanám, hogy Gazda magyarázata életre keltette a tárgyakat, de azt megéreztük, hogy a történelem szakosként ránk osztott régészeti szeminárium más lesz, mint az általában megszokott egyetemi penzumok.

Gazdapusztai Gyula 1968. november 14-én bekövetkezett halála után oktatásunkat Trogmayer Ottó, a múzeum régésze vette át, aki 1969 őszén (a klárafalvi ásátás után) az oktatás színhelyét az egyetemről a múzeumba helyezte át. Ekkor nyíltak meg előttünk az alagsorba vezető ajtók: a szemináriumunk a régészeti raktárban volt, a Móra által Benyovszkyval rajzoltatott gepida-avar-honfoglaló harcosok között. (Az egyik sarokban Bálint Csanád dolgozott, a másikban Gergelyffy Imre bácsi rakosgatta a numizmatikai anyagot.) Közvetlenül a régészeti tárgyakat őrző szekrények közt tanultunk (Tésikné Márta textilrestaurálásra hivatott diófa-asztalán), s ha bármilyen szemléltetésre szükség volt, a Tanár Úr csak benyúlt valamelyik szekrénybe, és máris autentikus anyagot tanulmányozhattunk.

Valójában 1970 nyara volt az, amikor ténylegesen bekerültem a múzeumi „belső körbe”. Egész nyáron a készülő szakdolgozatomhoz gyűjtöttem anyagot, és mivel a múzeumi könyvtár, ahol az igazgató úr kutatói székén ücsörögtem, egyidejűleg munkahelye a volt az akkori tudományos kollégák egy részének is, közelbe ismeretségbe sodródtam nemcsak a mindig segítőkész Hajdúné Judittal, könyvtárosunkkal és a múzeumi évkönyv szerkesztőjével, hanem Juhász Tónival és Szelesi Zoli bácsival is. (Marián Miklóssal és Csongor Győzővel csak 1972 után kerültem közelebbi ismeretségbe. Trogmayer Ottóval, Bálint Csanáddal együtt ők hatan voltak akkor a „tudományos kutatói gárda”).

Ásátáson Sándorfalván (1979)

Még ugyanebben az évben (Horváth Ferivel együtt) alkalmi szerződéssel ideiglenes „múzeumi dolgozók” lehettünk: a baksi ásátás leleteit leltároztuk be.

1972-ben végeztem, és az akkor friss közművelődési törvénynek, valamint az 1970 óta múzeumigazgató Tanár Úrnak köszönhetően állást kaptam a „sokablakú házban”. Igaz, 1975-ig „csak” népművelőit, de ezek az évek hihetetlen gyakorlati tapasztalatokkal jártak. Először is megismertem a házat pincétől padlásig, aztán megismertem Szeged kulturális intézményeit, azok munkatársait. Személyes feladatomból a szocialista brigádokkal való kapcsolattartás (akkor ez még egy felfelé ívelő mozgalom volt), aminek köszönhetően Szeged számos ipari és mezőgazdasági intézményében tettem szert nemcsak ismeretségre, kapcsolatokra, de nem egyszer barátságokra is. Juhász Tóni vezetésével sokat „tá-joltunk”: egy-egy kisebb kiállítást a megye több községének kultúrházában is bemutattunk. Két közvetlen munkatársammal, Márffy Jánossal és Pál Lacival később még állandó kiállításokat is kivitelezünk (Csongrád, Szegvár).

A kiállítási tevékenység mellett a régészeti leletmentések egy részét is el kellett látnom. Így kezdődött tereprégészeti pályafutásom mindjárt 1973-tól az algyői honfoglaló temető feltárásával, majd kisebb-nagyobb avar temetőrészletek következtek. 1975-től

mindmáig régészként dolgozom. Közben lényegesen megváltozott a múzeum: személyi összetétele is, tudományos struktúrája is, és különösen megváltozott a bennünket körülvevő fizikai háttér. Alighanem érdekes lenne a – mondjuk – Falak, ajtók, ablakok címmel megírandó belső múzeumtörténet is: ki, mikor, hol dolgozott, a belső munkában milyen tendenciák érvényesültek, és hogyan alakult, idomult mindehhez a múzeum – építészetiileg. (Ha elgondolom, hogy az 1975-ben létrehozott régészeti adattár, mely egy időben Nagy Ádám első „dolgozószobája” volt, először a Bányai Gitta által gázosító kamraként említett helyiségben talált helyet...) Nagy változás volt az egykori szolgálati lakás megszerzése, és átalakítása igazgatói irodává, még nagyobb a történeti gyűjtemény Fekete-házba történt átköltöztetése utáni alagsori átalakítás, de az alapítás óta eltelt 125 év kétségtelenül legnagyobb változása a Somogyi-könyvtár 1984-ben történt Dóm-téri átköltözése volt, melynek nyomán generálisan átalakult a múzeumi raktárak, laborok és dolgozószobák, valamint kiállítási helyiségek rendszere.

Nagy valószínűséggel kiállításrendező múltamnak köszönhető, hogy számomra a múzeumi szakfeladatok közül a régészeti

kiállítások rendezése volt az, amivel legszívesebben foglalkoztam. Több kisebb rendezés közül az 1990. évi finnugor kongresszus alkalmából készített „Honfoglalóink ezüstjei”-t tartom említésre méltónak, a Lőrinczy Gáborral közösen, nem kis munkával fel-

Egyetemi hallgatókkal az algyői ásatáson (2004)

épített „...avarnak mondták magukat, c. állandó régészeti kiállításunkat pedig kifejezetten szerettem. A kiállításokhoz szorosan kapcsolódott tudományos ismeretterjesztői (elsősorban diavetítéssel kísért előszavas) tevékenységem, amire különösen büszke vagyok. Alighanem részben ebből, részben a tárgyak iránti szeretetből nőtt ki aztán több, mint 20 éves egyetemi oktatói tevékenységem is.

Ásatásaim eredményeit sajnos, még csak részben publikáltam, nagyobb része még feldolgozásra vár. Kutatási területemről (avar és honfoglalás kori régészet) elsődlegesen rövid közleményeim láttak napvilágot, bár pl. kifejezetten büszke vagyok a Szeged története számára írt több, mint 250 oldalas munkámra is. Remélem, hogy a nyugdíjazásomig hátralévő idő (ami az eddigi évtizedekhez mérten csekélyke csupán) ad még lehetőséget arra, hogy leglényesebb terveimet valóra váltsam.

Következő szerzőnek Nagy Ádámot ajánlom.

Kisfaludi Strobl emlékérem

antikolt bronz, antikolt ezüstözött és verdefényes ezüstözött változatban került ki a verdeből, de az igényeket látva a későbbiekben a Kisfaludi Strobl látlat időtartama alatt elképzelhető a költségesebb ezüst anyagú érme kiadása is.

A múzeumi érem bemutatására a Kisfaludi Strobl Zsigmond emlékkiállítás megnyitója adott alkalmat április 11-én a Móra múzeumban, ahol dr. Zombori István megyei múzeumigazgató ezüst emlékérmét adott át az eseményen megjelent Kisfaludi Strobl Éva dr. Visy Lajosnének, a mester leányának. A múzeumi ajándékboltban már az első pillanatoktól kezdve kapható a kuriózum ajándéktárgy: a Kisfaludi Strobl emlékérmé változata kettőezer illetve háromezer forintba kerül. (Utóbbiak az ezüstözöttek.)

A Móra Ferenc Múzeum a következő alkalomként a Biblia kiállítás 2008. szeptember elseji megnyitására készített emlékérmét.

Új kezdeményezésként művészi kivitelű emlékérméket készített a Móra Ferenc Múzeum a kiemelkedő kiállítások alkalmából. Elsőként Kisfaludi Strobl Zsigmond szobrászművész emlékkiállítására adott jó alkalmat az alkalmi érme kiadására. Lapis András szobrászművész alkotta az érem Kisfaludi Strobl portréját, a hátlaton a kiállítás felirata és a helyszín megnevezése (Móra Ferenc Múzeum) látható. A 42,5 mm átmérőjű (tallérméretű) vertérem

A mű a neves szegedi ötvösdinasztia éremverdejében készült, Szabó Géza ötvösmester munkája. Az első érme a ma alkotó ötvös édesapjának munkájaként 1933-ban a születő Szegedi Szabadtéri Játékok Az ember tragédiája bemutatójára készült, a mai mester 1984-től élesztette fel igazán az éremverdet, azóta érme-különlegességek sora került ki a műhelyéből.

A verde hagyományait fia is folytatja.

A szentesi múzeum 110 éve

A szentesi múzeum fennállása 110 évét egy olyan bensőséges múzeumtörténeti kiállítással szerette volna megünnepelni, amelyben sikerül bemutatni gyűjteményeink gazdagságát, elődeink kitartó és áldozatos munkáját, valamint érzékelteni azokat a korokat, amelyekben a gyűjtemény megalakult és gyarapodott. A sokoldalú bemutatkozás, az otthonos enteriőrök mellett a látogatók együttműködésére is számítunk a kiállításhoz kapcsolódó interaktív programjainkban, remélhetőleg sok örömet szerezve az érdeklődőknek.

Szentes város 1876-ban Csongrád vármegye székhelye lett. A múltat ünneplő milleniumi közhangulatban 1897. május 23-án létrejött a szentesi múzeum jogelődje, a Csongrádvármegyei Történelmi és Régészeti Társulat.

Csallány Gábor (1871–1945) 1893-ban került Szentesre, ahol előbb az Árpentesítő Társulatnál telefonműszerészként, majd a városi kórházban gondnokként dolgozott. Az 1897-ben megalakult Csongrádvármegyei Régészeti és Történelmi Társulat gyűjteményeit haláláig vezette. Régésztként, numizmatikusként, múzeumörként – több évtizedes feltáró és feldolgozó munkásságával – nemzetközi elismertséget szerzett. Szentes környékén évente gyakran 10–12 lelőhelyen is ásott. Eredményeit tudományos szakfolyóiratokban, illetve a helyi lapok hasábjain jelentette meg. Kiválóan együttműködött a korabeli médiával, így nyilvános ásatási napjait Albrecht királyi főherceg mellett Móricz Zsigmond is meglátogatta. A kiállításban megelevenedik Csallány Gábor dolgozó szobájának egy részlete, és az akkori múzeum „látványraktára”. Egyik könyvszekrényünkben bemutatjuk a CSTRT tulajdonába került, a múzeum szakkönyvtárát megalapozó, 1608–1850 között kiadott könyveket, és egy Szenci Molnár Albertféle Szent Biblia ószövetségi kötetét.

A múzeum gyűjteményei közül a régészeti a legnagyobb. Sajnos a tárgyak fele a II. világháború végén elveszett. Gyűjtőterületünk Csongrád megye északi részét öleli fel, mára az itt őrzött régészeti leletek száma meghaladja a 250 ezret. Múzeumunk az újkőkor elejétől a középkor végéig minden korszakból magáénak mondhat néhány kiemelkedő leletegyüttest. Tárgyainkat gyakran kölcsönözzük országos és nemzetközi kiállításokhoz, például a Szegvár-Tűzkövesről származó neolitikus és a volt szentesi járás területéről előkerült germán, szarmata és avar leleteket. Ma a régészeti gyűjtemény gyarapodásának fő forrásai azok a megelőző feltárások, amelyeket különböző beruházások (útépítés, csatornahálózat korszerűsítés) megvalósítása érdekében kell elvégezni.

László Gyula (1910–1998) professzor régész, képzőművész, 1957 és 1980 között az ELTE egyetemi tanára. Az 1930-as évek végén alakult ki kölcsönös tiszteleten alapuló baráti kapcsolata a szentesi múzeumot vezető Csallány Gáborral. László Gyula régésztként lenyűgöző tárgyismerettel rendelkezett, kutatási és feldolgozási módszereiben egyaránt új utakon járt. Leghíresebb elmélete a kettős honfoglalásról szól. Az '50-es évek elejéről való a

szentesi múzeumban készített kiállítása, amelyben az igényes régészeti tárlatot a történelmi korok mindennapi életét megelevenítő nagyméretű falképekkel (secco) tette közérthetővé. E képekből most egy kelta fazekast (őnarckép) és egy kelta, gabonát őrölő nőt (Kovalovszki Júlia?) ábrázoló részletet láthatnak. A bemutatott, az ötvenes évek elejéről származó plakátok szerint, azonban gyakran tartott Szentesen tudományos előadásokat, olykor pedig képzőművészeti tárlata is nyílt.

Csalog József (1908–1978) régész, etnográfus, 1954–1964 között a szentesi múzeum igazgatójaként tevékenykedett. Szegvár-Tűzköves lelőhelyen föltárt egy hétezer évvel ezelőtti, újkőkor végi házat. Ennek leletei, különösképpen az ún. sarlósnégyes, európai hírnévre tettek szert, 1972-ben már Münchenben is bemutatkozott. Csalog figyelemre méltó eredményeket ért el az újkőkori és a népvándorlás kori agyagedények díszítvényeinek és formavilágának eredetét vizsgálva. Egy kőkorban született gyékényfonási eljárásból származtatta a Szegvár-tűzkövesi leletegyüttes különlegesen szép motívumkincsét. A néprajzi párhuzamok segítségével értelmezte a különböző kézműves technikák régészeti emlékeit, ezzel elindította a kísérleti régészetet hazánkban.

A megalakuló szentesi múzeumban **a néprajzi tárgyak állománya** 401 tételnyi volt, amelyből 266 darab Farkas Sándor és felesége (helyi gyűjtők) adománya volt. 1913-ban a néprajzi gyűjtemény már 2392 tárgyból állt, amelyeket 13 tematikai (halászat, földművelés, pásztorelet, stb.) csoportba soroltak. Az 1970-es évektől több helyi iparos (Rébéli Szabó András-szűgyártó, Dóczy Sándor és Antal-kádár, Tihanyi Sándor-kovács stb.) teljes hagyatékát sikerült megvásárolni. Az elmúlt években a bolgárkertészkedés munkaeszközei, dokumentumai is nagy számban kerültek a múzeum tulajdonába. Ma a múzeum néprajzi gyűjteménye 7390 beletárolt tárgyból áll.

A szentesi múzeum létrejötté óta folyamatosan gyarapodott XIX–XX. századi, főként a hadi eseményekhez kapcsolódó tárgyakkal. **A történelmi gyűjtemény** törzsanyagát Horváth Mihály 1911-ben átadott ereklyemúzeumának félezer tárgya jelentette. A polgári Szentes hagyatékának rendszeres gyűjtése az 1980-as évek közepétől vett nagy lendületet. Legújabb kiállítóhelyeink, a Péter Pál Polgárház és a Fridrich Fényirda egyedülálló teljességgel megmaradt tárgyi anyaga jól képviseli Szentes gazdag hely- és ipartörténeti múltjának egy-egy részletét. A gyűjtemény nagysága mára 25000–30000 db között lehet.

Megtekinthető még a kiállításban a Magyar Filmhíradó és a Szentesi Amatőr Filmklub 1950-es évektől készített filmhíradójából a múzeum életét, eseményeit bemutató számos részlet, régi ásatások filmfelvételei. A felnőtteknek és a gyerekeknek memória játék áll rendelkezésére a kiállításban megismert tárgyak rögzítésére. Látogatóink szívesen „lapozgatják” az ún. „dicsőség oszlopot”, ahol azok arcásával és életével ismerkedhetnek meg, akik jelentősen gyarapították a múzeum gyűjteményt.

Régi honvédek a Fekete házban

Nagyszabású tárlatok kerültek közönség elé az 1848–49-es forradalom és szabadságharc ünnepének előnapján, március 14.-én a Fekete házban. A magyar múlt- és hadi dicsőség jegyében nem csupán a 48-as eseményekre emlékezhetünk a bemutatókkal, hiszen a kiállítás az 1848–49-es események, a forradalom kitörésének 160. évfordulója jegyében, hanem a Magyar Királyi Honvédség első megalakulásának 140. évfordulóján és az I. Világháború befejezésének 90. évfordulóján egyként a hagyományörzésre készítet és figyelmeztet bennünket. A Móra Ferenc Múzeum Történeti Osztálya a saját anyagából, valamint a Szegedi Éremgyűjtők Egyesülete, a Szegedi III. Honvéd Zászlóalj Hagyományörző Egyesülete, a Hadtörténeti Múzeum, illetve magángyűjtők relikviáiból és dokumentumaiból állt össze.

A Régi honvédek címet viselő kettős bemutató mellett az 1879-es Szegedi Nagy Árvíz márciusi emléknapjára is nyílt kiállítás a Fekete ház földszinti legkisebb termében.

Az árvíz és Szeged újjászületése jegyében gróf Tisza Lajosra, a város újjáépítésének vezéregyéniségére fókuszál a kamarakiállítás, halálának 110. évfordulója is apropót ad az emlékkiállításához. Ezen bemutató érdekessége az a mives-díszes kályhaellenző, amelyet szegedi hölgyek hímeztek hálából az újjáépítés biztosának és amelynek díszes faragásait a legjelesebb famívesek készítették Pesten. Igen ritka fényképfelvételek is szerepelnek a kiállításon, négy darab az árvízről, négy pedig az újjáépítés folyamatáról: a pesti Klösz György korabeli fotográfiái, a szegedi Lauscher műterem, valamint Letzter és Társa ugyancsak helybéli műterem értékes felvételei. Kuriózum még az a felvétel 1891-ből, amelyen Munkácsy Mihály és Gróf Tisza Lajos együtt látható, miután a királyi biztos kísérte a festőt szegedi útján, amint anyagot gyűjtött a Honfoglalás című képéhez.

A Régi honvédek című tárlat a Fekete ház két termében kapott helyet: a Klebelsberg Kunó nevét viselő teremben a 48-as relikviák láthatók és a tárlókban a kiállítás anyagát adó Szegedi III. Honvéd Zászlóalj Hagyományörző Egyesület 10 éves történetéből helyeztek el dokumentumokat. Látványos a kiállítás, hiszen felöltöztetett bábuokon látható, miként festett a szabadságharc gyalogos honvéde, vagy tüzér főtisztje, s a különlegesen felöltöztetett huszár százados. Kovás puskák, pisztolyok, tölténységkák érzékeltetik a szabadságharc fegyverzetét. Ágyú csupán azért nem került az előzetes elképzelésekkel ellentétben a kisterembe, mert a hely szűkösnek bizonyult.

A Magyar Honvédségről szóló kiállítás-rész a Szent-Györgyi teremben érzékletes áttekintést ad a hadi ruházatról, a fegyverzetről, harctéri hétköznapok valóságáról és a díszes tábornoki felszerelésről egyként. Külön tárlóban igen becses és értékes kiállítások és hadi érmék láthatók. A Régi honvédek című kiállítás együttes mottójául is vehetnénk az emléklapra írottakat, amely 1928 decemberéből származik és József főherceg, az Országos Magyar Hadimúzeum Egyesület fővédnöke aláírása olvasható rajta: „A mult emlékének megbecsülése minden Nemzet jövőjének legszilárdabb alapja.

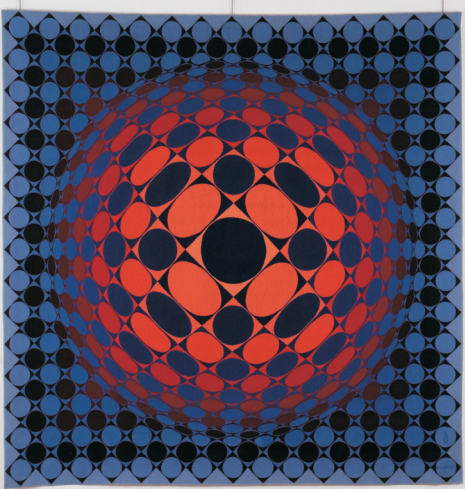
A magyar katonai multat, a magyar katonai vitézség örökéletű dicsőségét soha sem szabad felednünk. Haza-fias magyar lelket igazolnak tehát azok, akik ápolják és megőrzik magyar nemzeti multunk, magyar katonai dicsőségünk maradványait.”

A Jeddi Károly, Dr. Nagy Ádám, Ujszászi Róbert és a magángyűjtők által rendezett Régi honvédek című kiállítást március 14.-én 15 órakor Dr. Szakály Sándor, az MTA doktora, történész nyitotta meg. A Fekete ház ezen időszakos tárlatai szeptember 30-ig tekinthetők meg.

Vasarely húszezer vendége

Több mint húszezeren voltak kíváncsiak a Móra Ferenc Múzeum Victor Vasarely emlékkiállítására; egészen pontosan 20176 látogató tekintette meg a hatszázmillió értékű kollekciót.

Ez óriási eredmény, ekkora sikerre a kiállítás rendezése során nem számítottunk, bár a kiemelt érdeklődést joggal feltételeztük. A több mint húszezer látogatottság azt mutatja, hogy Vasarely művészete része a magyar kulturális önazonosság-tudatnak és az emberek Vasarely-re mint az egyik legnagyobb hatású magyar alkotóművészre tekintenek. Jóllehet alkotóművészete Francia-

országban bontakozott ki, Victor Vasarelyt a magyar művészeti közfelfogás magyar alkotónak tekintette.

Mint ismeretes a Csongrád megyei múzeum Vasarely-tárlata február 15-től április 6-ig volt látható. A húszezeres büvös határt meghaladó látogatószám ezáltal kevesebb mint ötven, egészen pontosan negyvenhárom nyitvatartási nap alatt következett be. Aki lemaradt a szegedi kiállításról, sokat kell utaznia, ha egy másik nagyszabású Vasarely-tárlatot kíván megtekinteni, az ittenit követően a macedón fővárosban, Szkopjében látható egy újabb emlékkiállítás.

Hat évtized után zászló lobog a múzeum legmagasabb pontján

Több mint félévszázad után ismét nemzetiszínű lobogó díszíti a Móra Ferenc Múzeum kupoláját. Egy újonnan készített négy méter hosszú, hat centiméter átmérőjű rozsdamentes acélrudra került a két négyzetméter nagyságú piros-fehér-zöld trikolor. A zászló időközönkénti cseréjét precízen kialakított csigaszor segíti majd.

Archív felvételek tanúsága szerint egykoron a Kulturpalota kupolájából kinyúló zászlótartó rúdon nemzetiszín lobogót lengett. A zászlótartónak azonban hat évtizede nyoma sem volt a múzeumépület tetején. Azazhogy nyoma azért volt: Király Lászlónak, a Móra Ferenc Múzeum gondnokának tájékoztatása szerint az üvegcupola csúcsán megmaradt az a 80 centiméter mély tartó-fészek, amelybe ismét beilleszthető volt az újonnan elkészített zászlótartó rúd. Néhány nap óta immár újra nemzetiszín lobogót fodroz a szél a múzeumi kupola fölött. Zombori István igazgató az idén 125 éves múzeum illetően régi állapotának visszaállításával is a nemzeti trikolor megbecsülését kívánja hangsúlyozni.

A helyreállítás nem kevés feladat elé állította az intézmény dolgozóit, a zászlórúd visszaállításában részt vevőket. A négy méter hosszú, hat centiméter átmérőjű rozsdamentes acélrudazat beemelése embert próbáló feladat volt. A jövőben precízen kialakított csigaszor gondoskodik arról, hogy a két méter szer egy méteres zászló bevonható, mozgatható legyen, ezáltal a szükséges időközönkénti cseréje is megtörténhessen a kupola külső, üvegborításos tetejéről. Az időjárás viszontagságai, a természetes elhasználódás következtében évente akár kétszer is cserélni kell majd a zászlót.

A zászlótartó rúd újbóli elkészítése és visszahelyezése akut problémára is figyelmeztette a szakembereket: megoldatlan volt a múzeum fémszerkezetű kupolájának a villámvédelme, a négy méteres zászlótartóval pedig különösképpen gondoskodni kellett erről, hiszen így ez a pont mintegy kétszáz méteres körzetben a legmagasabb fémcsúcs. A munkák során a villámvédelem is megoldást nyert a zászlótartó rudazat és a kupola fémszerkezete esetében.

Hatvan év legjáva – avagy hogyan öleljük meg a lovacskát

Szekeres István grafikusművész kiállítása

A Kass Galériában Szekeres István grafikusművész válogatott tusrajzaiból látható tárlat. Nem szokványos grafikai lapokat állít ki a mi honi tájunkon eszmélt Szekeres István, hiszen az egyedi lapok már önmagukban túlmutatnak a grafika mai tipizálásán, mely szerint a grafikán leginkább sokszorosított munkákat, nyomtatásokat értünk. Festmény értékű és akként értelmezhető műveket tár közönség elé a 81. évében járó alkotóművész. Makó szülötte, így bizvást mondható, hogy a csongrád-csanádi tájéakra hazatért művész mutatja meg önmagát a szegedi kiállításon. Csakhogy nemigen lehet beszélni hazatéréstről, hiszen rendszeresen hazajár, úgy találkozik itteni régi és új barátaival, hogy fizikailag sem szakadt el pátriájától markánsan, lélekben meg pláne. Nem kell föltétlen példázni a makói városháza üléstermék ékítő makói triptichonnal, a képtrió városcímer-csanád címer-hagymaportré darabjaival, amivel jelenlévő a szülőváros mindennapjaiban. Inkább az a tusrajz válogatás a mérce a ragaszkodásról és a művészember önmaga megőrzéséről, amit a látogató szemügyre vehet a kiállítóteremben.

Szekeres István könyvtervek sorát készítette pályája hat évtizedén át, emblémák sokaságát adta át megrendelőinek, ezáltal a grafika alkalmazott műfajában teremtve újat és sokszínűt, egyúttal a megélhetését biztosította. Fontos ezt azért megjegyezni, mert tusrajzai, amely java válogatását most a Kass Galériában kiállítja, a saját öröme, a maga kedvére – és bizvást mondhatni, tán éppen

ezért a néző gyönyörűségére készültek. Ritka, egyedi technikával készült lapok láthatók a falon. Kezdve azzal, hogy kifejezően ősi technikát képviselő papírmanufaktúra terméke a „hordozó anyag”, a merített papír. A Szentendrén, ősi kínai technikával készített, papírmerítő műhelyből kikerült cakkos-szabálytalan papírlapok mindegyike már önmagában csoda. Pedig a lényegük, mint grafikai műalkotások persze nem ebben rejlik, hanem a barna tusrajzokban, rajtuk. Bár maga a mester sem rangsorol, mert ezek együtt adják a sajátos szépet, a misztikumot, a mosolyogtató egyszerűségben a komolyságukat.

A Képzőművészeti Főiskolát 1953-ban elvégzett makói szülött kiváló mesterségbeli tudással rendelkező alkotó, legkorábbi 1948-beli tanulmányai már erről tanúskodnak. Megelőlegezve azt, amivé vált Szekeres István az évtizedek alatt: a vonalak varázslója lett.

A bemutatón sorakozó, ó-pergamenné színezett papír olyan üzenetet hordoz, ami nagyon kevesektől hiteles. Szekeres István grafikai az élet letisztult szépségeit, a jelképszerű, de nem epigrammaként tömörített modandóit mutatják. Félelem című rajz, amely mögött az esteledő városszáron hazafelé szaporázó kisfiúcska rejlik, amint önmagát a füttyöréssel bátorítja. Pici háttér-történet a mestertől a rajzhoz. De a lapok nem igényelnek magyarázatot. A Középkor lapjai a história mesészerűségét kürtölik, ahogyan a ko-

rabeli horror a múltból fintorrá válik. Hiszen látnunk gyerekrajzon is kötélen himbálózó akasztott embert.

Kedves, humoros és bennük hatalmas élettapasztalatot és világlátást sommázó tusrajzok a falakon. Szekeres István azt állítja élénk, amik vagyunk, Karakterekként, a sztárokat istenítő divatoknak élő emberként, vagy a Természet apró rezdüléseit a Szitakötő szárnyán mérve.

A három falnyi kiállítás-rész minden lapja más. Egyedi és ritkán megismételt. Mert-hogy többségük egy darab, nincs másolata, mert eredeti és nem

szeriális. Ha olykor nem könnyű szívvel elad belőlük egyet a mes-ter, akkor az már hiány, mert megszülethet a tusrajz a témáról ugyanúgy, de az már mégis más.

Humornak nincsen híján a kiállítás legtöbb darabja. De a Szekeres-rajzok lényege a ráncba szedett játékoság. Lehetne talán mondani, hogy Szekeres István grafikusművész a rajzban alkotó Weöres Sándor. S, talán ezzel valamit kifejezhetünk az alkotó lényéből, művészetéből.

Mert nézzük csak a Lovas címet viselő tusrajzot. Érdemes nézni, élő valójában a tárlaton. És villanásnyi idő alatt helyezők-ken magában bárki, mert ugyan ki lehet az, ki nem szeretne lovat ölelni, magához vonva a lovacska fejét?

A Szekeres kiállítás ilyeneket kínál, no meg sztárokat a 60-as és a 2000-es évekből párba állítva. Ahol az új évezredre már úgy sztárolunk, hogy van Bársztár sőt Pénzsztár is.

A Szín-Vonal-Rajz 1948–2008 címet hordozó tárlat június 8-ig látogatható a Kass Galériában.

B.P.

Balkezességről – kiállítás Csongrádon

Balkezesek egy jobbkezes világban címmel látható kiállítás a csongrádi Tari László László Múzeumban. A rendező, Kresák Eszter néprajzkutató maga is balkezes, így a tárlat előkészítése egyben személyes ügye is volt. A kiállításrendező nem tud róla, hogy valaha bárhol Magyarországon e témában kiállítás szerepelt volna.

A kiállítás apropóját a mindennapi élet tárgykészletében fellelhető hiányosságok, illetve azoknak a jobb kézre való tervezése, bal kézzel való használhatatlansága adta. A tárlaton közel ötven olyan tárgyat mutatnak be, amely tipikusan jobb- vagy éppen balkezes használati eszköz. Találkozhatunk igazi „balos” ollóval, vonalzóval, hegyezővel, füzettel, de kiállításra kerül csak jobbkezesek által használható szekerce, mobiltelefon, hámozó, toll. A tárlatra érkező látogatók különböző tesztek segítségével maguk is kipróbálhatják, melyik a domináns agyféltekéjük: a jobb vagy a bal. Az egyik teszt lényege a következő: a képen látható egy nyúl és egy kacsá is; a balkezesek többnyire először inkább a nyulat, míg a „jobbosok” főként a kacsát veszik észre. (A kép illusztrációként látható.)

A kiállítást megtekintők azt is megtudhatják, hogy a világon összesen egy- kétszáz millió balkezes ember él. Az összlakosság-hoz viszonyított arányuk 10 és 20 % között mozog. A balkezesség nem megszokás, hanem biológiai alapokon nyugvó, a balt a jobbal szemben előnyben részesítő kézhasználat. A balkezesek életében az egyik legcudarabb időszak az első tanév, amikor írni, olvasni tanulnak. A ma is létező primitív természeti népek tagjai között lényegesen több a balkezes, mint a kultúrnépeknél. Számos kutató szerint az ősembereknél a balkezesek aránya messze nagyobb volt, mint a ma élő emberek esetén. Minél messzebb megyünk vissza az emberiség történetében, annál gyakoribb a balkezesség. Úgy tűnik, hogy a fegyverek használata tette szükségessé a kezek munkamegosztását. Az egyik kéz kizárólag a támadást szolgálta, a másik pedig a szív oldalának védelmét. A bronzkor óta már a jobbkezesség fölénye igazolódik.

Számos neves huszadik századi gitárosról tudunk, aki speciálisan készített balkezes hangszeren játszik – például Paul

McCartney, Jimi Hendrix, Bob Geldof és Kurt Cobain. A hang-

A balkezesek nyulat, a jobbosok kacsát látnak

szerboltokban azonban csak elvétve kapható balkezes gitár. A megyei múzeum csongrádi kiállítóhelyén közszemlére kerül egy speciális balkezes hangszer is.

A híres balkezesek között tartják számon többek között Macedóniai Nagy Sándort, Julius Caesart, Napóleont, Charlie Chaplint, Tom Cruise-t, Greta Garbo-t, Marylin Monroe-t, Bruce Willist, Brad Pittet, Angelina Jolie-t, Demi Moore-t, Franz Kaffkát, Mark Twaint, Beethovent, Mozartot, Paganinit, Raffaello-t, Durert, Picasso-t, Rubenst, Einsteint, Petőfit, Leonardo Da Vincit, Bill Gatest, Winston Churchillt, Puskás Ferencet és Pelét.

A tárlat június közepéig tekinthető meg a csongrádi Tari László Múzeumban.

ÉVEZREDEK TALÁLKAHELYE – megyei múzeumi lap

Felélős kiadó: dr. Zombori István múzeumigazgató

Szerkesztő: Becsei Péter